

Een dagje in Brussel bij FARO

Woensdag 7 oktober jl. nam ik deel aan een colloquium te Brussel, georganiseerd door FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed.¹ Thema van de bijeenkomst was “De brug tussen theorie en praktijk. Het opleiden van museumprofessionals in Vlaanderen”. Het was de eerste van een reeks bijeenkomsten onder de titel “Erfgoedg~~e~~lerden? Competenties, opleidingen en de cultureel-erfgoedsector”. FARO wil in deze reeks aandacht vragen voor het bevorderen van de professionaliteit bij Vlaamse erfgoedinstellingen. Een van de centrale vragen is: welke competenties verlangen we van onze erfgoedwerkers en hoe verwerven zij die competenties? Een afgeleide vraag is in hoeverre er een gespecialiseerde Vlaamse opleiding moet komen en of deze opleiding museumspecifiek moet zijn of erfgoedbreed.

Mij was gevraagd om tijdens dit eerste colloquium een toelichting te geven op de programma's van de Reinwardt Academie. Op verzoek van de organisatoren ging ik vooral in op de ideeën achter het curriculum van het bachelor- en masterprogramma. De voordracht zal binnenkort via de FARO website op te vragen zijn.

Entree van het kantoor van FARO aan de Priemstraat in het centrum van Brussel.

De middagsessie van de bijeenkomst was gewijd aan de museumopleidingen in Quebec (Canada).² Collega's van de vier opleidingen gaven een indruk van hun programma's: Université Laval³ (Philippe Dubé), Université du Québec à Montréal⁴ (Yves Bergeron), Université de Montréal⁵ (Elise Dubuc) en de Université du Québec en Outaouais⁶ (Nada Guzin Lukic). Voor de eerste drie

¹ <http://www.faronet.be>

² Zie: Jacqueline van Leeuwen & Hélène Verreyke, 'Bruggen bouwen tussen theorie en praktijk. De opleiding van museumprofessionals in Québec ... en in Vlaanderen?', *FARO. Tijdschrift over Cultureel Erfgoed* 2, 2009, (3): 4-11.

³ <http://www.ulaval.ca/sg/PR/C2/106A.html>

⁴ <http://www.programmes.uqam.ca/3420>

⁵ <http://www.fas.umontreal.ca/museologie>

⁶ <http://services.uqo.ca/ConsultationBanqueProgrammes/programmes/PDF/4038.pdf>

genoemde (master)programma's heb ik in de jaren 90 gastcolleges gegeven. Laatstgenoemd programma is het enige Canadese bachelorprogramma gericht op musea en erfgoed. Het was strelend om te horen dat de ideeën achter het (oude) Reinwardt curriculum een belangrijke rol speelden bij de totstandkoming van dit Canadese programma.

Philippe Dubé, Yves Bergeron en Nada Guzin Lukic tijdens hun presentaties in Brussel

Prof. Nada Guzin Lukic wil volgend jaar graag haar sabbatical leave gebruiken om bij ons inspiratie op te doen. Zij is - net als ik - een leerling van Prof. Ivo Maroevic (Zagreb), dus dat schept een band. Er zullen volgend jaar waarschijnlijk twee Noord-Amerikaanse hoogleraren gedurende hun sabbatical leave bij ons verblijven (en deelnemen aan onze onderwijs- en onderzoeksprogramma's). Eerder gaf Prof. Pat Villeneuve (Florida State University) te kennen een tijdje bij ons te willen werken. Pat Villeneuve werd onlangs uitgeroepen tot National Art Museum Educator of the Year.⁷

De Reinwardt Academie heeft in het buitenland veel prestige. Zo ook in Vlaanderen, dusdanig zelfs dat een deel van de aanwezigen tijdens het colloquium vond dat het onzin was om te streven naar een eigen Vlaamse opleiding omdat er binnen het Nederlandse taalgebied ook al een Reinwardt Academie is. De directeur van FARO, Marc Jacobs, was fel tegen deze opvatting; niet omdat hij de Reinwardt Academie niet ziet zitten – in tegendeel -, maar omdat hij vindt dat Vlaanderen iets te bieden heeft dat een eigen opleiding legitimeert.

Jacobs doelde op de nieuwe erfgoedwetgeving van Vlaanderen, het “Decreet houdende de ontwikkeling, de organisatie en de subsidiëring van het Vlaams cultureel-erfgoedbeleid” (2008)⁸. Dit Erfgoeddecreet is per 1 januari van dit jaar in werking getreden. Het vormt de wettelijke basis van FARO. Aangezien het Erfgoeddecreet is gebaseerd op de Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (2005) van de Raad van Europa, ook wel genoemd Conventie van Faro, heeft het Steunpunt voor Vlaams Cultureel-Erfgoed de naam FARO gekregen.⁹

Het Erfgoeddecreet is een voorbeeld van een nieuwe benadering van de organisatie van de zorg voor het erfgoed. Het vernieuwende is het concept “erfgoedgemeenschap”. Een “erfgoedgemeenschap” is “een gemeenschap die bestaat uit organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed of specifieke aspecten ervan, en die het cultureel erfgoed of aspecten ervan door publieke actie wil behouden en doorgeven aan toekomstige generaties” (art. 2, lid 5). Hoewel de subsidiestromen nog steeds gericht zijn op de bestaande erfgoedinstellingen (musea, archieven en bibliotheken), wordt van deze instellingen verwacht dat zij binnen een paar maanden aangeven hoe zij hun positie ten opzichte van relevante erfgoedgemeenschappen zien.

⁷ <http://www.fsu.edu/news/2009/03/27/villeneuve.naea>

⁸ http://www.faronet.be/files/pdf/pagina/staatsblad_04082008_decreet_ce.pdf

⁹ De Nederlandse regering heeft de conventie niet ondertekend.

Het is wellicht interessant om op te merken dat een paar typische Reinwardt-termen in het Vlaamse decreet zijn overgenomen: “basisfuncties” en “integraal en geïntegreerd perspectief”. Een mooi voorbeeld hoe de gedachteontwikkeling binnen de academie zijn doorwerking heeft binnen de erfgoedwereld.

Een ander voorbeeld van het prestige van de Reinwardt Academie binnen de Vlaamse erfgoedwereld betreft de impact van de publicatie van het project “Cultuur in context”. Het boekje is verplichte lectuur voor alle FARO-medewerkers, zei Marc Jacobs mij. Naar aanleiding van het boekje zullen in Vlaanderen enkele studiedagen georganiseerd worden met als slagzin: “Interoperabiliteit van mensen, in plaats van interoperabiliteit van metadata” (zie *Cultuur in context*, p. 85).

Het colloquium werd afgesloten met een forumdiscussie over drie stellingen. Tijdens de pauze voorafgaand aan de discussie konden de aanwezigen op deze stellingen hun stem uitbrengen.

De eerste stelling luidde “Dit soort know how kan je enkel al doende leren in het veld, niet via theoretische reflectie”. Niemand was het met deze stelling eens. Wel vond men dat in een opleiding theorie en praktijk gecombineerd moesten worden. Men zette zich nogal af tegen theoretische masteropleidingen in Vlaanderen. De Reinwardt Academie was een voorbeeld van een praktijk-gerichte opleiding waar theorie een belangrijke rol speelde.¹⁰ Overigens was er, zoals zo vaak, een grote spraakverwarring rond het begrip “theorie”.

De tweede stelling luidde “Vlaanderen is te klein voor een opleiding museologie, we gaan beter internationaal”. De meeste aanwezigen ondersteunden de stelling. Men vond sowieso dat een internationale oriëntatie een *sine qua non* is.

De derde stelling luidde “Het Vlaamse erfgoedveld heeft nood aan een brede erfgoedopleiding en niet aan een set specifieke opleidingen per domein”. Ook deze stelling werd door de meeste aanwezigen ondersteund, zij het dat men zich nog niet goed kon voorstellen hoe zo’n opleiding er dan uit zou moeten zien. Mijn toelichting op ons eigen nieuwe curriculum bleef voor veel aanwezigen nog wat vaag.

Pieter Keune en ik zijn in het verleden al verschillende malen betrokken geweest bij initiatieven om te komen tot een Vlaamse museumopleiding. Telkens leden deze initiatieven schipbreuk. Het is te hopen dat het nieuwe initiatief wel tot iets leidt. FARO is een krachtige organisatie met een breed draagvlak. De uitkomst van het proces staat echter nog niet vast. Hoewel de aanwezigen tijdens het colloquium uitgesproken meningen hadden betreffende de drie stellingen, is nog niet duidelijk welke oplossing voor de Vlaamse situatie het beste is. Ik heb namens de Reinwardt Academie aangegeven dat wij graag behulpzaam willen zijn bij het proces, zonder een voorkeur te hebben voor een bepaalde oplossing. In stilte hoop ik natuurlijk dat wij als Reinwardt Academie een dependance in Vlaanderen kunnen vestigen, zodat wij een mooi excuus hebben om regelmatig een dagje naar Brussel te gaan

Peter van Mensch, Amsterdam 10-10-2009

¹⁰ Helaas werd door geen enkele spreker ethiek genoemd als derde component van professionaliteit, zoals ik in mijn voordracht had benadrukt.